

Archeologisch onderzoek Waterberging Croon & Bergh te Burgerbrug in de gemeente Zijpe

Bureauonderzoek

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 1098

Archeologisch onderzoek Waterberging Croon & Bergh te Burgerbrug in de gemeente Zijpe

Bureauonderzoek

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 1098

Concept

ISSN 1573-5710

Opdrachtgever: Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

Grontmij Nederland B.V.
Houten, 29 augustus 2011

Verantwoording

Titel : Archeologisch onderzoek Waterberging Croon & Bergh te
Burgerbrug in de gemeente Zijpe
Bureauonderzoek
Grontmij Archeologische Rapporten 1098

Projectnummer : 312787

Referentienummer : GM-0029287

Revisie : C

Datum : 29 augustus 2011

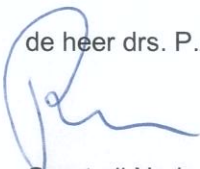
Auteur(s) : mevrouw drs. E. van der Horst

E-mail adres : elise.vanderhorst@grontmij.nl

Gecontroleerd door : de heer drs. C. Thanos

Paraaf gecontroleerd : CT

Goedgekeurd door : de heer drs. P.A.A. Verhaagen

Paraaf goedgekeurd :

Contact : Grontmij Nederland B.V.
De Molen 48
3994 DB Houten
Postbus 119
3990 DC Houten
T +31 30 634 47 00
F +31 30 637 94 15
www.grontmij.nl

Administratieve gegevens

Datum opdracht : 20 juli 2011

Datum concept : 29 augustus 2011

Opdrachtgever : Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
Postbus 130
1135 ZK EDAM

Uitvoerder : Grontmij Nederland B.V.

Bevoegd gezag : gemeente Zijpe

Aanleiding : herinrichting locatie Croon & Bergh

Locatie : provincie : Noord-Holland

(bijlage 1) gemeente : Zijpe

plaats : Burgerbrug

toponiem : Waterberging Croon & Bergh

kaartblad : 9 West (Gedeeltelijk) Den Helder - 14 West
Medemblik

RD-coördinaten : N X: 108.785 / Y: 529.854

W X: 108.639 / Y: 529.667

Z X: 108.827 / Y: 529.571

O X: 108.926 / Y: 529.782

afm. plangebied : ca. 4,1 ha

Archeoregio : Noordhollands kleigebied

Archis2 : onderzoeksmelding : 48050 (= CIS code)

Documentatie : beheer en plaats : Grontmij Nederland B.V. – kantoor Houten
(tijdelijk)

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	5
1 Inleiding.....	6
1.1 Algemeen.....	6
1.2 Beleidskader	6
1.3 Doelstelling.....	6
2 Bureauonderzoek.....	8
2.1 Werkwijze.....	8
2.2 Geologie en bodem.....	8
2.2.1 AHN.....	11
2.3 Landschappelijke omgeving en bewoningsgeschiedenis	11
2.3.1 Prehistorie en Romeinse Tijd.....	11
2.3.2 Middeleeuwen	11
2.3.3 Nieuwe Tijd	12
2.3.4 Huidige en toekomstige situatie en de KLIC-gegevens	12
2.4 Archeologie en cultuurhistorie.....	13
2.4.1 Archis en AMK	13
2.4.2 IKAW	13
2.4.3 CHW en KICH	13
2.4.4 Voorgaand onderzoek.....	13
2.5 Archeologische verwachting	14
2.5.1 Prehistorie	14
2.5.2 Romeinse Tijd	14
2.5.3 Middeleeuwen	14
2.5.4 Nieuwe Tijd	14
3 Conclusie en aanbevelingen.....	15
3.1 Conclusie	15
3.2 Aanbevelingen	15
Literatuur en bronnen	16
Verklarende woordenlijst en afkortingen	17
Bijlage 1: Locatie plangebied op topografische ondergrond	
Bijlage 2: Archeologische basiskaart	
Bijlage 3: Gemeentelijke beleidsadvieskaart	

Samenvatting

Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier is voornemens om de locatie Croon en Bergh te Burgerbrug her in te richten. De geplande werkzaamheden op het plangebied bestaan uit ondermeer de realisatie van een waterberging en het aanleggen van een bosvijver. Voorts zal het populierenbos op het terrein van Croon en Bergh voor een deel gerooid worden en op-nieuw aangelegd worden met boom- en struiksoorten.

Het plangebied is gelegen in het noordelijk zeekleigebied. Het ligt geomorfologisch gezien in een zee-erosielaagte. Volgens de beleidsadvieskaart van de gemeente Zijpe valt het plangebied in een zone waarbij het archeologisch belang betrokken dient te worden indien de planomvang meer dan 2500 m² bedraagt en dieper zal gaan dan 50 cm. De oppervlakte van het plangebied bedraagt circa 4,1 ha en de verwachte diepte van de bodemingrepen bedraagt circa 60 cm -mv. Op basis van de beleidsadvieskaart en de aard van de verwachte bodemingrepen zal er een archeologisch vooronderzoek moeten plaats vinden. Dit document voorziet hier in de eerste fase in.

Uit het opgestelde bureauonderzoek blijkt dat de archeologische verwachting voor het aantreffen van sporen uit de Prehistorie tot en met de Nieuwe Tijd laag is.

Deze lage verwachting heeft te maken met de getijdenwerking van de zee waaraan de bodem van het plangebied onderhevig is geweest. Naast het feit dat het plangebied zeer waarschijnlijk lange tijd te nat is geweest voor bewoning, heeft de eroderende werking van de zee vermoedelijk het archeologisch relevante niveau, de top van het Hollandveen, verspoeld en/of weggeslagen. Recente (boor)onderzoeken in de directe omgeving van het onderzoeksgebied hebben aangetoond dat het Hollandveen inderdaad afwezig of niet intact is. Op basis van deze onderzoeken achten wij het zeer aannemelijk dat het Hollandveen binnen het plangebied zelf eveneens niet meer aanwezig of intact is.

Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek wordt voor het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen. Mochten er tijdens grondwerkzaamheden toch archeologische of cultuurhistorische waarden, vondsten en/of sporen worden aangetroffen, dan dient men direct contact op te nemen met het bevoegd gezag in het kader van de wettelijke meldingsplicht (Monumentenwet 1988, artikel 53 en 54)

Met betrekking tot de resultaten van dit onderzoek en deze aanbeveling dient contact op te worden genomen met de bevoegde overheid, in deze de gemeente Zijpe.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) is voornemens om de locatie Croon & Bergh her in te richten. De geplande werkzaamheden bestaan ondermeer uit de realisatie van een waterberging en het aanleggen van een bosvijver. Voorts zal het populierenbos op het terrein van Croon en Bergh voor een deel gerooid worden en opnieuw aangelegd worden met boom- en struiksoorten. Ten behoeve van de aanleg van de waterberging zal het maai-veld van de graslanden worden verlaagd. De graslanden worden voorzien van een greppelpa-troon, waardoor de percelen afwateren op de middensloot. Langs de randen worden de sloten verbreed.

Uit de projectbeschrijving¹ is af te leiden dat voor de bovenstaande onderdelen van de herin-richting bodemingrepen zullen worden verricht. De aanleg van de bosvijver brengt het ontgra-ven van circa 0.5 ha grond met zich mee, tot een diepte van circa 60 cm -mv. De met dit project gepaard gaande grondwerkzaamheden kunnen een directe bedreiging vormen voor de even-tuele archeologische waarden in de ondergrond van het plangebied. Het HHNK heeft daartoe Grontmij Nederland B.V. opdracht gegeven een archeologisch onderzoek uit te voeren. Dit on-derzoek is uitgevoerd conform de KNA 3.2.

Het plangebied ligt buiten de bebouwde kom van Burgerbrug in de gemeente Zijpe (bijlage 1). Het wordt in het noorden, westen en zuiden begrensd door landbouw percelen en in het zuid-oosten door de lintbebouwing langs de Grote Sloot. De geplande bodemingrepen vinden plaats op de percelen achter de bebouwing van de locatie Croon & Bergh. Het plangebied is ca. 4,1 ha groot.

1.2 Beleidskader

De Wet op de archeologische monumentenzorg is 1 september 2007 in werking getreden waarmee de uitgangspunten van het Europese Verdrag van Malta binnen de Nederlandse wet-geving zijn geïmplementeerd. Het belangrijkste uitgangspunt van de wet is om archeologische waarden in de ondergrond (ter plekke) te behouden, omdat de bodem nu eenmaal de beste conserveringsomgeving is (behoud in-situ).

Door de herziening van de Monumentenwet hebben gemeenten een grotere verantwoordelijk-heid gekregen op het terrein van het archeologisch erfgoed. Gemeenten dienen te beschikken over een eigen archeologiebeleid en dienen daarbij in de ruimtelijke ordening rekening te hou-den met archeologische waarden in de ondergrond. De gemeente Zijpe beschikt reeds over een eigen vastgesteld archeologiebeleid (bijlage 3).²

1.3 Doelstelling

Doel van het bureauonderzoek is het in kaart brengen van de te verwachten archeologische waarden binnen het plangebied en de directe omgeving (onderzoeksgebied). Als omvang van het ruimere onderzoeksgebied is gekozen voor een zone van circa 500 meter rondom het plan-gebied. Om de archeologische waarden binnen het plan- en onderzoeksgebied in kaart te bren-gen wordt een bureauonderzoek uitgevoerd, waarbij een gespecificeerd verwachtingsmodel voor het plangebied wordt opgesteld. Op basis van dit verwachtingsmodel wordt een advies

¹ De Boer & Joop 2011, 6.

² Alders & Husken 2007. Beleidsnota Archeologie Gemeente Zijpe 2007.

gegeven met betrekking tot de noodzaak van een eventueel archeologisch vervolgonderzoek in relatie tot de geplande ingrepen, en indien dit van toepassing is, uit welke stappen dit vervolgonderzoek zou kunnen bestaan.

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze

Bij het bureauonderzoek is gekeken naar voor het onderzoeksgebied relevante gegevens met betrekking tot de archeologie, cultuurhistorie, geologie en bodem. Hierbij zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- het bestuderen van bodemkaarten, geomorfologische en topografische kaarten;
- het raadplegen van de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van de provincie Noord-Holland;
- het raadplegen van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)
- het inventariseren van archeologische waarnemingen en in het verleden verrichte archeologische onderzoeken in het Archeologisch Informatie Systeem Archis2;
- het raadplegen van de Archeologische Monumentenkaart (AMK);
- het raadplegen van de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- het raadplegen van de Kennisinstructuur Cultuurhistorie (KICH);
- het raadplegen van historisch kaartmateriaal;
- het raadplegen van overige relevante literatuur.

In de navolgende paragrafen worden eerst de geologie en bodemopbouw van het onderzoeksgebied beschreven. Daarbij wordt het bijbehorende landschap beschreven en wat dit betekent voor de archeologie. Daarna zullen de al bekende archeologische en cultuurhistorische waarden van het onderzoeksgebied worden besproken.

Op basis van de gegevens van zowel de geologische en bodemkundige opbouw als van de bekende archeologische waarden wordt dit hoofdstuk afgesloten met een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Daarin wordt per archeologische periode aangegeven hoe groot de kans is op het aantreffen van archeologische waarden.

2.2 Geologie en bodem

Het landschap heeft altijd een belangrijke rol gespeeld in het nederzettingsspatroon van de mens. Bij onderzoek naar archeologische sporen in een bepaald gebied is het van groot belang te weten hoe het landschap er in het verleden heeft uit gezien. Men kan meer te weten komen over dit landschap door de geologische opbouw en de bodem van een gebied te bestuderen.

Geologie

Het plangebied is gelegen in het noordelijk zeeleigebied. De vroegste ontstaanswijze van het gebied hangt nauw samen met de zeespiegelstijging in het Holoceen.³

Aan het begin van het Holoceen, ongeveer 10.000 jaar geleden, stond de zeespiegel ongeveer 120 m lager dan tegenwoordig.⁴ Het Noordzeebekken lag toen grotendeels droog en bestond uit een droge poolwoestijn. Na de laatste ijstijd, het Weichselien, steeg de zeespiegel echter aanzienlijk door het smelten van de ijskappen.

De stroming van de zee transporteerde geleidelijk steeds meer zand van de bodem en zette het af aan de kust. Dit fenomeen leidde tot de vorming van strandwallen: zandige ruggetjes die in de loop der tijd hoger groeiden naarmate er meer zand werd afgezet.

³ Berendsen 2005, 213-216.

⁴ Haar, L. van der, I. Vossen 2011, 10.

Door zeegaten in de strandwalcomplexen bij de kust kon de zee het land binnendringen en ontstond er achter de kustlijn een getijdenbekken met een waddenmilieu en oostwaarts een lagune.⁵ Door uittredend grondwater ontstonden zoete kustmoerassen langs het getijdenbekken, waarin veenvorming optrad.

In het getijdenbekken werd klastisch materiaal, bestaande uit zand en klei afgezet. In de lagune achter de strandwallen ging het groeien van het veen (Hollandveen Laagpakket, Formatie van Nieuwkoop) door. Omdat de kustlijn echter nog niet gesloten was, kon de zee tijdens springvloed diep het land binnen dringen en sloeg delen van het veengebied weg. Hierdoor kon het gebied ontwateren, daalde het oppervlak en werd het overige veen overstroomd door de zee. Hierbij werd klei afgezet (Laagpakket van Wormer, Formatie van Naaldwijk). Wanneer de invloed van de zee minder sterk was kreeg het veen wederom de mogelijkheid om te groeien.⁶ Door deze afwisseling ontstond er een gelaagd pakket van veen, klei-, en zandafzettingen.

Rond 3500 v Chr. nam de snelheid van de zeespiegelstijging af. Rond deze tijd zal er waarschijnlijk voor het eerst menselijke activiteit zijn geweest in de streek, mede omdat het gebied toegankelijker werd.⁷

Vanaf deze periode van lagere mariene invloed ontstonden er strandwallen aan de westzijde van de Zijpe, ten westen nog van de huidige kustlijn. Door stormvloed in de Middeleeuwen heeft er echter kustafslag plaats gevonden. Hierdoor zijn deze strandwallen niet of nauwelijks meer bewaard gebleven in het landschap.

Rond 1300 v Chr. sloot het zeegat van Bergen zich en begon er stagnatie van zoet water op te treden in het achterland. Als gevolg van deze vernatting trad grootschalige veengroei op. Door het ontstaan van nieuwe zeegaten in de Late Middeleeuwen (bijvoorbeeld het Marsdiep en de Zijpe) kreeg de zee echter weer invloed op het achterliggende (veen)landschap. Het sloeg delen van het veen weg of zette er zavel en klei op af.⁸

Verschillende stormvloed, waaronder de St. Elizabethsvloed in 1421, vormden een directe bedreiging voor het achterland. Vanaf de 15e eeuw begon men daarom met de aanleg van dijken om de invloed van de zee te beperken. Aan het eind van de 16^e eeuw was de bedijking voltooid en was bewoning in de streek weer mogelijk.

Toegesplitst op de geologie zoals deze te verwachten is binnen het plangebied, kunnen we de volgende opbouw verwachten: zand en klei (het Laagpakket van Walcheren op het Laagpakket van Wormer). Gezien de frequentie van overstromingen, waarbij het Hollandveen geërodeerd of weggeslagen werd, is de kans op aanwezigheid van veen in de ondergrond van het plangebied vrij klein te noemen.

Tabel 2.1 Indeling van het Laat Pleistoceen en Holoceen.

geologisch tijdvak	chronostratigrafie	datering in jaren v.Chr.
Laat-Holoceen	Subatlanticum	1.100 - heden
Midden-Holoceen	Subborea Atlanticum	3.800 - 1.100 7.000 - 3.800
Vroeg-Holoceen	Borea Preborea	8.000 - 7.000 9.000 - 8.000
Pleistoceen	Weichselien	120.000 - 9.000

⁵ Haar, L. van der, I. Vossen 2011, 10.

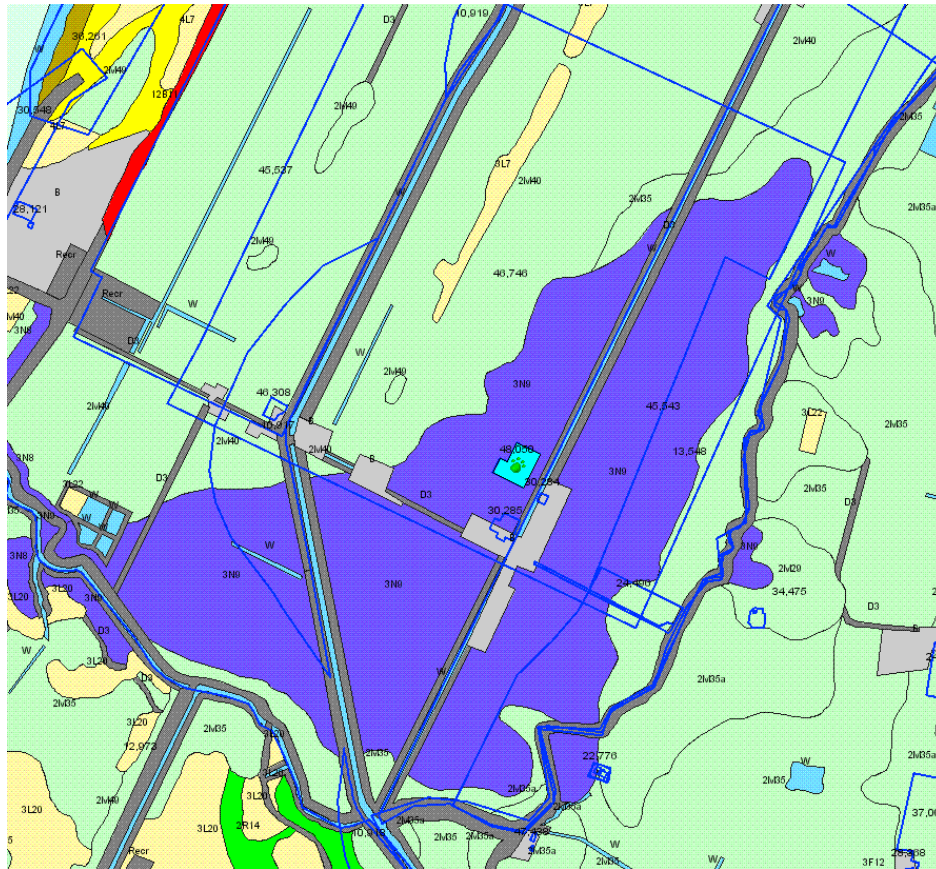
⁶ Haar, L. van der, I. Vossen 2011, 11.

⁷ Alders, G.P., S. Husken 2007, 32.

⁸ Haar, L. van der, I. Vossen 2011, 11.

Geomorfologie

De geomorfologische kaart⁹ van het gebied geeft weer welke landschapsvormen er aangetroffen kunnen worden rondom het plangebied als gevolg van geologische processen. Het plangebied bevindt zich in een zee-erosielaagte (3N9).

Afb. 2.1 Uitsnede van de geomorfologische kaart uit Archis. Het plangebied (licht blauw) ligt in een zone van zee-erosie laagte (3N9).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat volgens de Bodemkaart uit kalkrijke leek / woudeerdgronden; zavel, profielverloop 5 (code pMn55Aw). De bovengrond bestaat overwegend uit humeuze, kalkarme of kalkloze zavel. De ondergrond bestaat uit kalkrijke, lichte klei, waarvan de zwaarte met de diepte geleidelijk afneemt tot lichte zavel of tot kleihoudend uiterst fijn zand.¹⁰ Leek / woudeerdgronden hebben een moerige bouwvoor, vaak het restant van verspoeld veen dat in de onderliggende klei is verploegd.¹¹

Het plangebied ligt volgens de Bodemkaart in een zone met een grondwatertrap III. Hierbij geldt een gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG) van minder dan 40 cm -mv en een gemiddelde laagste grondwaterstand (GLG) van tussen de 80-120 cm -mv.

Dit zou voor de eventuele archeologische resten kunnen betekenen dat organische resten dieper dan 80-120 cm -mv, redelijk tot goed bewaard zijn gebleven omdat deze onder de grondwaterspiegel staan en daarmee in een zuurstofarm milieu liggen.

⁹ Geraadpleegd in Archis.

¹⁰ Rosing, H. 1995, 139.

¹¹ Wullink 2008, 10.

2.2.1 AHN

Het Actueel Hoogtebestand Nederland vormt een belangrijke aanvullende informatiebron voor de landschapsanalyse. Dit met behulp van laser-altimetrie verkregen digitale bestand vormt een goed beeld van het huidige reliëf in het plangebied.

Wat opvalt aan het detailbeeld van het AHN is de laagte waarin het plangebied gelegen is. Deze komt overeen met de geomorfologische zee-erosielaagte. Het plangebied ligt op een gemiddelde hoogte van circa 1,40 -NAP.

2.3 Landschappelijke omgeving en bewoningsgeschiedenis

2.3.1 Prehistorie en Romeinse Tijd

De bewoningsgeschiedenis van het plangebied hangt nauw samen met de geologische ontwikkeling van de omgeving. In de prehistorie vond zeer waarschijnlijk geen bewoning plaats in het onderzoeksgebied. Het plangebied lag vanaf circa 6.000 jaar v Chr. in een getijdengebied en zal derhalve te nat zijn geweest voor permanente bewoning.

Na het sluiten van het zeegat van Bergen (circa 1300 v Chr.) trad er door uittredend grondwater verzoeting op in de achterliggende lagune. Er ontstonden uitstrekke veengebieden. In de IJzer-tijd was het gebied door het inklinkende veen al dermate vernat dat bewoning vrijwel onmogelijk was geworden.¹²

Periode	Datering
Nieuwe Tijd	1500 - heden
Late Middeleeuwen	1050 - 1500 n.Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 - 1050 n.Chr.
Romeinse Tijd	12 v.Chr. - 450 n.Chr.
IJzertijd	800 v.Chr. - 12 v.Chr.
Bronstijd	1.900 v.Chr. - 800 v.Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5.325 v.Chr. - 1.900 v.Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	9.000 v.Chr. - 4.900 v.Chr.
Laat-Paleolithicum (Late Oude Steentijd)	tot 9.000 v.Chr.

Tabel 2.2 Overzicht van archeologische perioden.

2.3.2 Middeleeuwen

Het veengebied werd op grote schaal pas ontgonnen vanaf de 8e eeuw.¹³ Door lange sloten te graven kon men het veen ontwateren. Door het ontwateren daalde echter het oppervlak en de Zijpe- en Haze-polder veranderden in een lagune. Toen in de 9e eeuw tussen de strandwallen van Petten en Callantsoog het zeegat van Zijpe ontstond, kon de zee het achterland binnendringen. Achter de strandwallen ontstond wederom een waddegebied. Tegen de dreiging van het oprukkende zeewater werden de in het gebied aanwezige dijkjes aaneengesloten en ontstond de West-Friese Omringdijk. In Zijpe werd de bewoning door inklinking van het veen, de vernatting van het gebied en de vorming het zeegat van Zijpe bijna onmogelijk. Pas na de inpoldering in de 16e eeuw werd het gebied weer bewoonbaar.¹⁴

¹² Wullink 2008, 5.

¹³ Alders, G.P., S. Husken 2007, 32.

¹⁴ Wullink 2008, 3.

2.3.3 Nieuwe Tijd

Pas in 1597 werd de Zijpe- en Hazepolder definitief drooggelegd. Het dorp Burgerbrug zelf is in de loop van de 17e eeuw ontstaan. Rond de kruising van de Grote Sloot en de Burgerweg vestigden zich handwerkslieden. Langs de Grote Sloot werden boerderijen en buitenplaatsen gebouwd.¹⁵

Op oude historische kaarten¹⁶ zoals de Topografische Militaire Kaarten (TMK) kunnen we globaal de ontwikkeling van het plangebied volgen. Op de TMK uit 1830 is het plangebied onbebouwd en in gebruik als weiland. Op de TMK van opvolgende jaren is er sprake van continuïteit van deze situatie tot vandaag de dag.

Afb. 2.2 Uitsnede Kadasterkaart van 1811-1832. Het plangebied is gelegen in het rode kader.
Bron: watwaswaar.nl

2.3.4 Huidige en toekomstige situatie en de KLIC-gegevens

De huidige functie van het plangebied bestaat uit (productie)grasland en deels uit een populierenbos. Het plangebied is onderdeel van een terrein dat hoort bij een zorgboerderij dat in eigendom is van de Wooncompagnie.

De geplande werkzaamheden op het plangebied ten behoeve van de herinrichting bestaan uit ondermeer de realisatie van een waterberging en het aanleggen van een bosvijver. Ten behoeve van de aanleg van de waterberging zal het maaiveld van de graslanden worden verlaagd. De graslanden worden voorzien van een greppelpatroon, waardoor de percelen afwateren op de middensloot. Langs de randen worden de sloten verbreed. Het (verwaarloosde) populierenbos zal voor een deel gerooid worden en opnieuw aangelegd worden met boom- en struiksoorten.

Behalve bodemverstoringen als gevolg van bijvoorbeeld vroege landbouwactiviteiten, kunnen er ook bodemverstoringen zijn die zijn veroorzaakt door de aanleg van kabels en leidingen¹⁷. Naar aanleiding van de Klic-melding is er echter geconstateerd dat er in de directe ondergrond van het plangebied zich waarschijnlijk geen dergelijke verstoringen hebben plaats gevonden.

¹⁵ Wullink 2008, 10.

¹⁶ Geraadpleegd op watwaswaar.nl.

¹⁷ Klic-meldnummer 11O042416.

2.4 Archeologie en cultuurhistorie

2.4.1 Archis en AMK

In het centrale informatiesysteem Archis2 staan in principe alle bekende archeologische waarden en waarnemingen aangegeven. In de omgeving van het plangebied zijn geen zulke waarnemingen bekend.

Terreinen waarvan de archeologische waarde bekend is, staan aangegeven op de Archeologische Monumentenkaart (AMK). De AMK wordt per provincie ontwikkeld in samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Binnen het onderzoeksgebied is één monument bekend.

- Op een afstand van circa 350 m ten zuiden van het plangebied ligt de historische kern van het dorp Burgerbrug (MNT 14943). Het betreft een gebied van hoge archeologische waarde.

2.4.2 IKAW

De IKAW geeft voor heel Nederland de trefkans op de aanwezigheid van archeologische resten. Die trefkans is aangegeven in vier categorieën: hoog, middelhoog, laag en zeer laag. Deze kaart is onder andere gebaseerd op de relatie die er bestaat tussen de bodemsoort en de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen. Een punt van aandacht daarbij is dat de IKAW grotendeels is gebaseerd op kaarten met een schaal van 1:50.000. Op lokaal schaalniveau is de kaart daarom minder betrouwbaar. Daarbij komt dat de IKAW voornamelijk gebaseerd is op de aanwezigheid van nederzettingen en niet op bijvoorbeeld grafvelden of offerplaatsen. Een lage kans op het aantreffen van archeologische waarden en resten wil echter niet zeggen dat er geen archeologische waarden of resten aanwezig kunnen zijn.

Volgens de IKAW (zie bijlage II) ligt het plangebied in een zone met een lage kans op het aantreffen van archeologische waarden. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de geomorfologische situatie waarin het plangebied zich bevindt: het plangebied is gelegen in een zee-erosie laagte, waarbij het eventueel relevante archeologische sporenniveau waarschijnlijk is geërodeerd of weggeslagen door de werking van de zee.

2.4.3 CHW en KICH

In aanvulling op de landelijke verwachtingskaarten hebben veel provincies eigen verwachtingskaarten vervaardigd, waarin veel lokale gebiedskennis is opgenomen. Deze kaarten hebben over het algemeen een hoger detailniveau dan de landelijke kaarten. Volgens de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van de provincie Noord-Holland zijn er - behalve het al reeds beschreven archeologische monument, de historische kern van het dorp Burgerbrug - in de omgeving van het plangebied geen archeologische waarden te verwachten.

In de Kennisinfrastructuur Cultuurhistorie (KICH) staan veel gegevens opgenomen betreffende cultuurhistorie. Hierin staan onder andere ook de zogenaamde MIP monumenten weergegeven. Dit zijn waardevolle cultuurhistorische gebouwde objecten uit de periode 1850-1940 (Jongere bouwkunst). Deze gegevens zijn verzameld tijdens het Monumenten Inventarisatie Project (MIP). De MIP-monumenten hebben overigens geen beschermde status. Het raadplegen van de KICH leverde geen aanvullende informatie op voor het plangebied.

2.4.4 Voorgaand onderzoek

In het verleden zijn meerdere archeologische onderzoeken in of nabij het plangebied uitgevoerd.

- Op een afstand van circa 100 m ten zuidoosten van het plangebied is een archeologisch booronderzoek uitgevoerd (OMG 30284). Tijdens dit booronderzoek is gekeken naar de aanwezigheid van Hollandveen, de laag waarop eventuele archeologische sporen verwacht zouden worden. Er is echter geen Hollandveen aangetroffen, waarschijnlijk omdat deze door zee-erosie is weg geslagen. Derhalve is er geen vervolgonderzoek geadviseerd.
- Op een afstand van circa 200 m ten zuiden van het plangebied is eveneens een archeologisch booronderzoek uitgevoerd (OMG 30285). Dit booronderzoek hoort bij het-

zelfde onderzoek als OMG 30284. Ook op deze locatie is geen Hollandveen aangetroffen. Er is daarom geen vervolgonderzoek geadviseerd.

- Tevens heeft Grontmij zelf een archeologisch booronderzoek uitgevoerd (OMG 46746). Op verschillende locaties in de omgeving van het plangebied zijn boringen verricht waarbij eveneens geen Hollandveen is aangetroffen. Er is derhalve geen vervolgonderzoek geadviseerd.

2.4.5 Archeologisch beleid gemeente Zijpe

De gemeente Zijpe heeft een eigen archeologisch beleid laten opstellen.¹⁸ Dit beleid is de basis voor de opgestelde archeologische verwachtingen- en beleidsadvieskaart (bijlage 3).

Volgens de beleidsadvieskaart van de gemeente Zijpe valt het plangebied in een zone waarbij het archeologisch belang betrokken dient te worden indien de planomvang meer dan 2500 m² bedraagt en dieper zal gaan dan 50 cm. Dit document voorziet hier in eerste fase in.

2.5 Archeologische verwachting

Op basis van de resultaten van het voorgaande kan voor het plangebied de volgende gespecificeerde archeologische verwachting worden geformuleerd.

2.5.1 Prehistorie

De archeologische verwachting voor het aantreffen van sporen uit de prehistorie is laag. Het plangebied lag in de prehistorie in een getijdengebied en later in een uitgestrekt veengebied. Daarom was het plangebied zeer waarschijnlijk te nat om geschikt te zijn voor bewoning.

2.5.2 Romeinse Tijd

De archeologische verwachting voor het aantreffen van sporen uit de Romeinse Tijd is laag. In de Romeinse Tijd was het plangebied bedekt met (hoog)veen en zal derhalve naar alle waarschijnlijkheid te nat zijn geweest voor bewoning. De eventuele sporen uit de Romeinse Tijd zijn te verwachten in de top van het Hollandveen. Uit voorgaande onderzoeken blijkt echter dat deze veenlaag in het onderzoeksgebied niet meer aanwezig is. De eroderende werking van de zee zal het veenpakket hebben weggeslagen. De ligging van het onderzoeksgebied in een zee-erosielaagte lijkt dit te bevestigen.

2.5.3 Middeleeuwen

De archeologische verwachting voor het aantreffen van sporen uit de Middeleeuwen is eveneens laag. Vanaf circa de 8^e eeuw begonnen de grootschalige veenontginningen. Door de ontwatering en inklinking daalde het oppervlak en werd de Zijpe-polder meer dan voorheen bereikbaar voor het oprukkende zeewater dat via het zeegat van Zijpe landinwaarts stroomde. Het gebied veranderde in een lagune en was tot de bedijking en bemaling in de 16^e eeuw niet bewoonbaar.

2.5.4 Nieuwe Tijd

De archeologische verwachting voor het aantreffen van sporen uit de Nieuwe Tijd is laag. Na nog verschillende overstromingen is de Zijpe uiteindelijk in 1597 definitief drooggelegd. Parallel aan de Grote Sloot bouwde men boerderijen en het drooggelegde land werd in gebruik genomen. Op de historische kaarten is echter te zien dat het plangebied, gelegen op landbouwpercelen achter een boerderij, vermoedelijk nooit bebouwd is geweest. Sporen van bewoning uit de Nieuwe Tijd worden daarom verwacht direct langs het bebouwingslint, langs de Grote Sloot. Binnen het plangebied zelf worden geen bewoningsresten verwacht.

¹⁸ Alders, Husken 2007. "Beleidsnota Archeologie Gemeente Zijpe 2007", zie literatuurlijst.

3 Conclusie en aanbevelingen

3.1 Conclusie

Uit het opgestelde bureauonderzoek blijkt dat er binnen het plangebied een lage verwachting is voor de aanwezigheid van archeologische sporen uit de Prehistorie, Romeinse Tijd, Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Eventuele archeologische sporen worden verwacht in de top van het Hollandveen.

Deze lage verwachting is onder andere gebaseerd op de geologische situatie waarin het plangebied zich bevindt: het archeologisch relevante sporenniveau, het Hollandveen, is door de tijdenwerking geërodeerd, verspoeld en/ of weggeslagen. Recente (boor)onderzoeken in de omgeving van het plangebied bevestigen dit. Op basis van extrapolatie achten wij het aannemelijk dat de veenlaag waarin het mogelijke archeologische sporenniveau verwacht wordt, in het plangebied zelf eveneens niet meer aanwezig of intact is.

3.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek wordt vervolgonderzoek niet noodzakelijk geacht.

Mochten er tijdens grondwerkzaamheden toch archeologische of cultuurhistorische waarden, vondsten en/of sporen worden aangetroffen, dan dient men direct contact op te nemen met het bevoegd gezag in het kader van de wettelijke meldingsplicht (Monumentenwet 1988, artikel 53 en 54)

Dit advies dient voorgelegd te worden aan de bevoegde overheid, in deze de gemeente Zijpe.

Literatuur en bronnen

Literatuur

Alders, G.P., S. Husken, 2007. *Beleidsnota Archeologie Gemeente Zijpe 2007*. Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland, Wormer.

Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Koninklijke Van Gorcum, Assen.

Berendsen, H.J.A., 2004. *Fysische Geografie van Nederland. De vorming van het land. Inleiding in de geologie en de geomorfologie*. Van Gorcum, Assen.

Bex, J., 2011. *Archeologisch onderzoek Watergebiedsplan Zijpe. Inventariserend veldonderzoek d.m.v boringen*. Grontmij Archeologische Rapporten 1070, Grontmij Nederland B.V., Houten.

Berendsen, H.J.A., 2005. *Fysische Geografie van Nederland. Landschappelijk Nederland*. Van Gorcum, Assen.

Boer, K.S., W. Joop, 2011. *Zijpe- en Hazepolder. Afdeling ZG-ZM. Projectbeschrijving Waterberging Croon & Bergh*. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Edam.

Haar, L. van der, I., Vossen 2011. *Archeologische Rapporten Oranjewoud 2011/30. Bureauonderzoek Watergebiedsplan Zijpe*. Oranjewoud B.V., Heerenveen.

Rosing, H., 1995. *Toelichting bij de kaartbladen Blad 9 West Texel (gedeeltelijk) - 14 West Medemblik, Blad 14 Oost Medemblik - West Stavoren (Noordhollands gedeelte), Blad 19 West Alkmaar*. StiBoKa, Wageningen.

Wullink, A.J., 2008. *Een archeologisch bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Burgerweg te Burgerbrug, gemeente Zijpe (N.-H.)*. ARC-Rapporten 2007-64, ARC, Geldermalsen.

Wullink, A.J., 2008. *Een archeologisch bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van boringen voor vijf locaties in de gemeente Zijpe (N.-H.)*. ARC-Rapporten 2008-114, ARC, Geldermalsen.

Bronnen

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) - www.ahn.nl

Archeologisch Informatiesysteem (Archis2). Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

Bodemkaart van Nederland, Blad 9 West (Gedeeltelijk) Den Helder - 14 West Medemblik.. Schaal 1:50.000, Stiboka, Wageningen, 1994.

Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Holland (CHW) - chw.noord-holland.nl

Kennisinfrastructuur Cultuurhistorie (KICH) - www.kich.nl

WatWasWaar - www.watwaswaar.nl

Verklarende woordenlijst en afkortingen

Verklarende woordenlijst

afzetting	ondervdeling van een formatie, ook wel laagpakket genoemd.
formatie	fundamentele eenheid in de lithostratigrafische classificatie gebaseerd op gesteentekennmerken.
Holoceen	geologisch tijdvak, dat ongeveer 10.000 jaar geleden begon en waarin we ons nu bevinden. Jongste periode van het Kwartair.
in situ	achtergebleven op exact dezelfde plaats waar de laatste gebruiker het heeft gedefoneerd, weggegooid of verloren.
kreekrug	voormalige kreekbedding die door inklinking van omliggende gronden hoger is komen te liggen dan de directe omgeving.
prehistorie	dat deel van de geschiedenis waarvan geen geschreven bronnen bewaard zijn gebleven.
strandwal	in het Holoceen gevormde zandbank, evenwijdig aan de huidige kust, die bij normale getijden boven water uitstak. Strandwallen zijn nu vaak nog te herkennen als lage en langgerekte zandruggen.
Weichselien	geologische periode (laatste ijstijd, waarin het landijs Nederland niet bereikte), ca. 120.000-10.000 geleden.

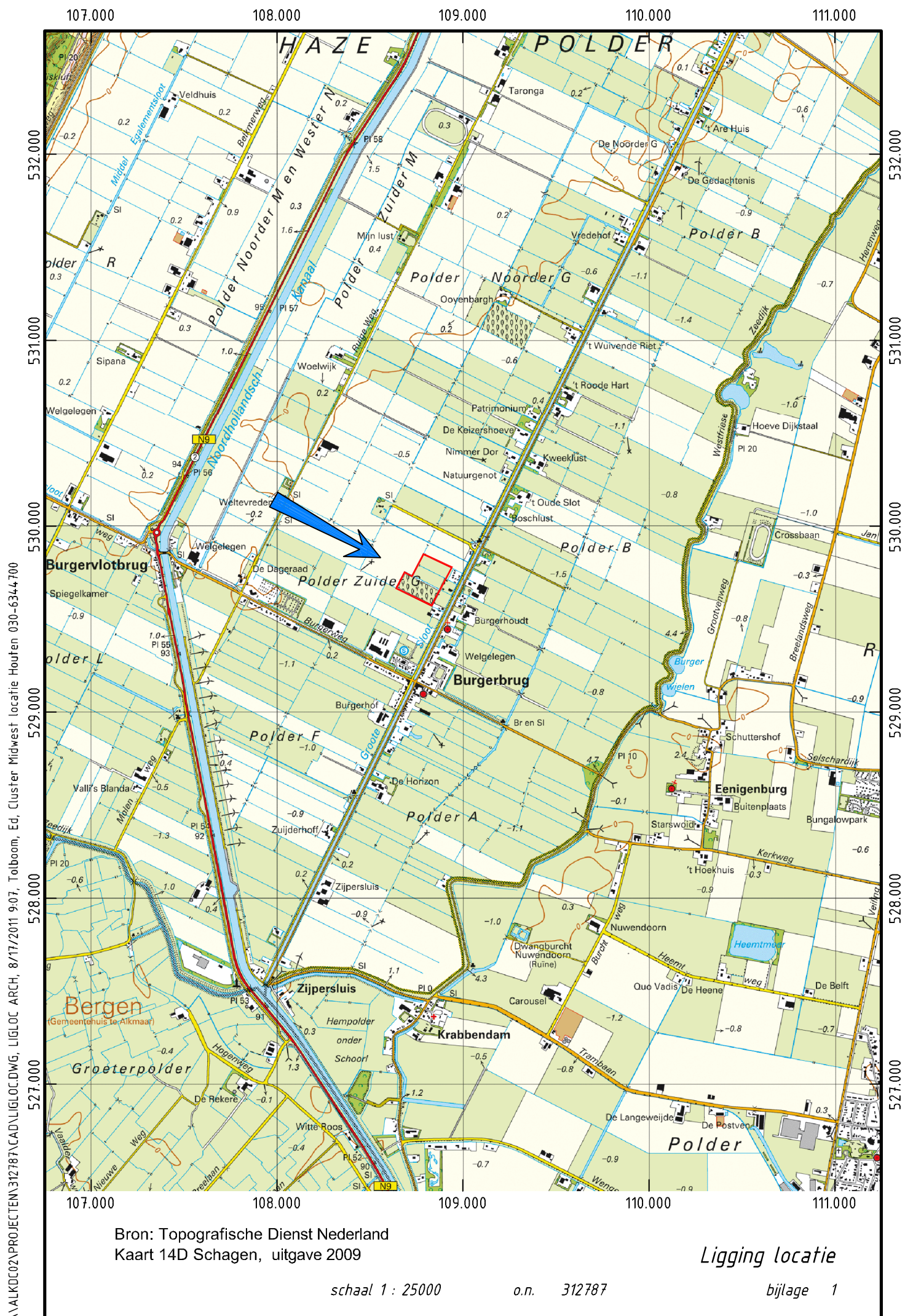
Afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische Monumentenkaart
Archis2	geautomatiseerde archeologisch informatiesysteem voor Nederland. Dit bestaat uit een databank waarin allerlei gegevens over archeologische vindplaatsen en terreinen in Nederland zijn opgeslagen, daterend van de prehistorie tot de Nieuwe Tijd.
v.Chr.	(jaren) voor Christus
n.Chr.	(jaren) na Christus
CHW	Cultuurhistorische Waardenkaart (provincie Noord-Holland)
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden. Kaart die aangeeft waar mogelijk nog niet ontdekte archeologische resten aanwezig zijn.
KICH	Kennisinfrastructuur Cultuurhistorie
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-mv	onder maaiveld

NAP	Normaal Amsterdams Peil
StiBoKa	Stichting Bodemkartering (tegenwoordig onderdeel van Alterra).

Bijlage 1

Locatie plangebied op topografische ondergrond

Bijlage 2

Archeologische basiskaart

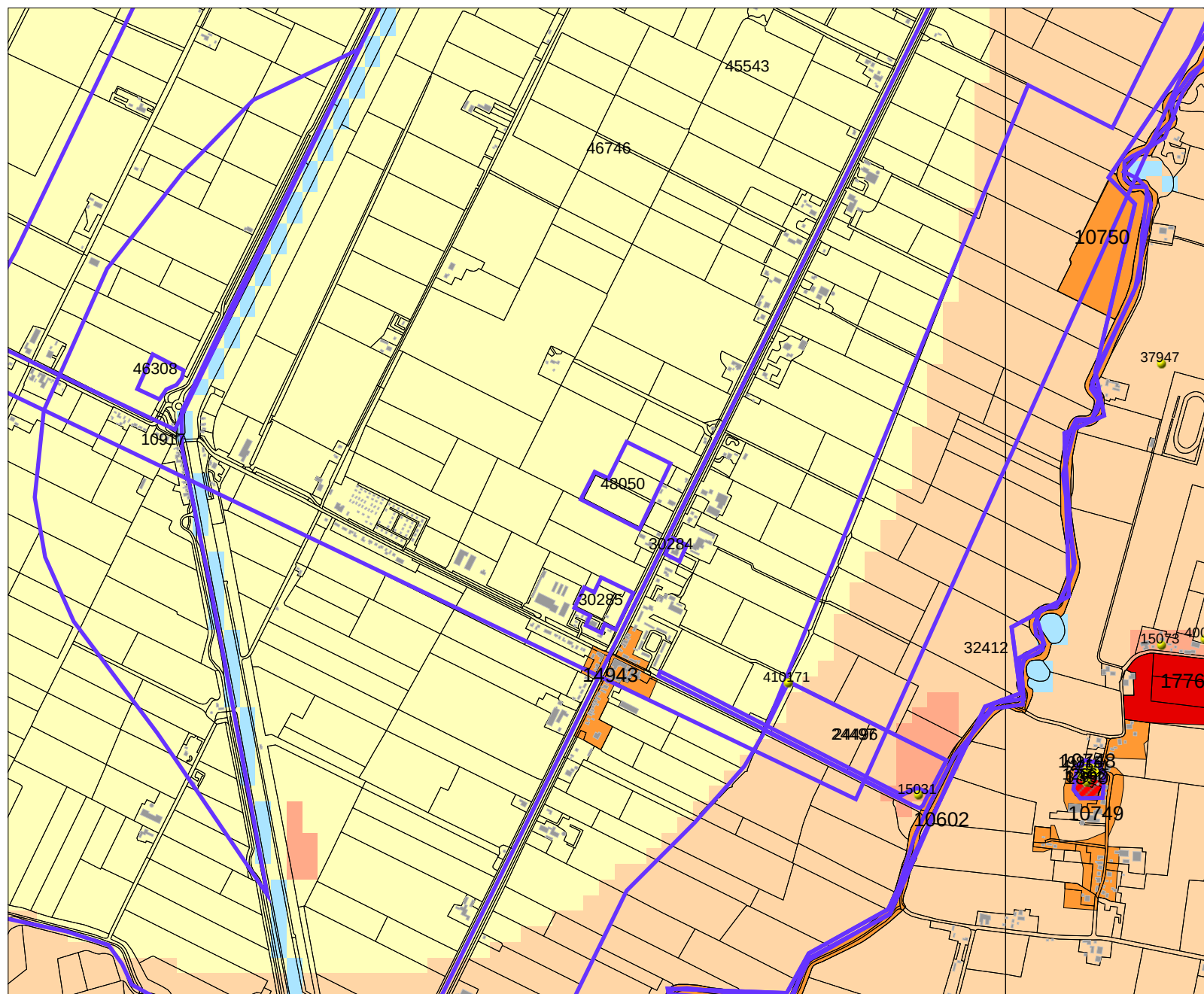
Archeologisch onderzoek waterberging Croon en Bergh te Burgerbrug

archeologische basiskaart

02-08-2011

J. Bex - Grontmij Nederland B.V.

110682 / 531239

106807 / 528074

Legenda

- WAARNEMINGEN
 - ▭ ONDERZOEKSMELDINGEN
 - HUIZEN
 - ▭ TOP10 ((c)TDN)
- MONUMENTEN**
- archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- IKAW**
- zeer lage trefkans
 - lage trefkans
 - middelhoge trefkans
 - hoge trefkans
 - lage trefkans (water)
 - middelhoge trefkans (water)
 - hoge trefkans (water)
 - water
 - niet gekarteerd

0 500 m

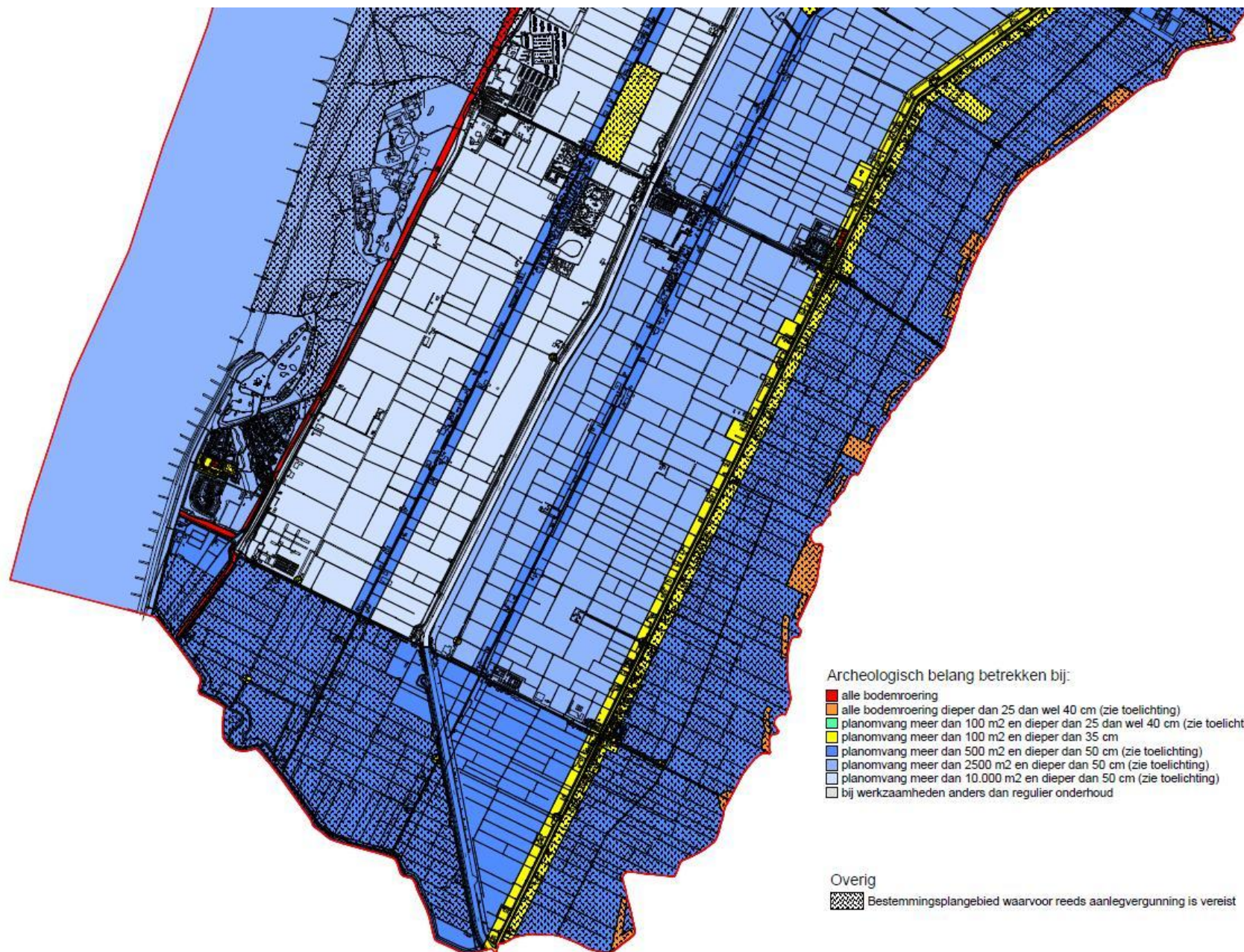

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Bijlage 3

Gemeentelijke beleidsadvieskaart

www.grontmij.nl

Wij ontwerpen en realiseren [plannen](#) voor de [toekomst](#), door mensen en partijen in regio's bij elkaar te brengen en met elkaar te [verbinden](#), met [respect](#) voor onze leefomgeving, onze klanten en elkaar.